

Ks. Józef Zabielski, *Odpowiedzialność za życie*, Białystok 2007, ss. 253.

Realizm człowieka, także w jego wymiarze wspólnotowym ostatecznie musi odnieść się do konkretnej osoby i czy konkretnych osób. Jest to wręcz naturalna prawidłowość w której trudno zaakceptować pewne abstrakcyjne rzeczywistości. Droga pielgrzymowania pozwala jednak na bardziej osobowe decyzje, rozeznania czy postawy moralne, które jakby z konieczności muszą mieć wymiary osobowe oraz wspólnotowe.

Pytania o moralność, nie tylko współcześnie, muszą z natury pytać o osobę, i to konkretną w całości jest indywidualnej oraz osobowej specyfiki. Zatem dotykanie osoby, to faktycznie i realnie dotykaniem samej najczystszej istoty antropologii. W tej sferze trudno nie dostrzegać dynamika życia, które jest kategorią nie tylko fizyczną, a bardziej, a może przede wszystkim osobową.

Białostocki uczony ks. prof. dr hab. Józef Zabielski podejmuje problematykę odpowiedzialności za życie. Jest aktualnie profesorem w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego i Uniwersytecie w Białymstoku. Widzi je od poczęcia do naturalnej śmierci i to z pełnym rozeznaniem całości jego komponentów. Autor znany jest z wielu artykułów i publikacji książkowych, m.in. „Prawda ludzkiego losu” (Białystok 2000); „Współczesny indyferentyzm religijny. Studium teologicznomoralne” (Warszawa 2001).

Po wstępie przygotowanym przez autora prezentowanego studium (s. 7–8) całość rozprawy podzielona została na cztery fundamentalne rozdziały.

Pierwszy rozdział prezentowanej książki opatrzono tytułem: „Wartość i godność ludzkiego życia” (s. 9–84). Pyta się najpierw o pochodzenie człowieka i charakter jego natury. Ważnym jest sens i wartość życia ludzkiego we współczesnym świecie. Naturalnie, że współcześnie można

zaobserwować wiele zamachów na życie ludzkie. Tutaj także wskazano na moralność sztucznej prokreacji człowieka.

Kolejny rozdział poświęcono tematowi: „Rodzina naturalnym «środowiskiem» ludzkiego życia” (s. 85–156). Trzeba tutaj najpierw rozróżnić sytuacje współczesnej rodziny polskiej. W tym kontekście jawią się pytania o etyczną „osłonę”: małżeństwa. Dobrze, że syntetycznie wskazano na moralność życia rodzinnego. Ostatecznie rodzina jawi się jako etyczno-cywilizacyjne wyzwanie współczesności.

„Etyczno-kulturowe uwarunkowania rozwoju osoby ludzkiej” to sformułowanie wskazujące na kolejny blok tematyczny omawianej rozprawy (s. 157–212). Wskazano najpierw na godność osoby ludzkiej i jej normatywny charakter. Jak wskazuje autor „Osoba jest prawem”. To zaś oznacza personalistyczno-normatywny charakter praw człowieka. W tym kontekście prawo dożycia staje jako norma prawa naturalnego. Wreszcie przypomniano jeszcze o relacji między wolnością a prawami człowieka w kulturze postmodernistycznej.

Ostatni rozdział opatrzone tytułem „Finalizm ludzkiego życia” (s. 213–250). Słusznie wskazano na wyzwalający charakter cierpienia i umiarkowania. Dobrze, że przypomniano chrześcijański etos cierpienia i śmierci.

Całość studium zamyka syntetyczne zakończenie (s. 251–253).

Jeden z recenzentów omawianej rozprawy wskazuje, że „autor w swej publikacji czynił przedmiotem refleksji ideę życia w porządku wielowymiarowym. Na pierwszy rzut oka wydaje się, że chodzi o życie w jego biologicznym trwaniu, tymczasem mamy do czynienia z rozważaniem nad życiem ludzkim nieodłącznie od osobowych, metafizycznych i etycznych jego wymiarów” (prof. S. Warzeszak – okładka). Zatem jest to bardzo kompleksowa refleksja.

Studium białostockiego profesora ukazało się jako trzeci tom w serii Rozpraw Międzywydziałowej Katedry Teologii Katolickiej Uniwersytetu w Białymstoku. Zatem opracowanie to wpisuje się w naukowy dorobek ważnego naukowego ośrodka badawczego.

Wiadomo, że spotyka się w nim twórczo myśl teologiczna, katolicka i prawosławna, które na tamtym gruncie praktycznie istnieją obok siebie, czy jednak nie powinny raczej istnieć wspólnie? Tak postawa byłaby nie tylko ważnym wkładem w teologiczne procesy ekumeniczne, ale także w konkretne świadectwo Ewangelii.

Jak wskazuje wyraźnie sam autor „w trosce o «zachowanie życia» oraz w obronie przeciw «atakowi na życie» w niniejszej książce podjęto fundamentalne prawdy dotyczące jego istoty, uwarunkowań, form zagro-

żeń oraz sposobów przeciwstawiania się nim. Jej tytuł jest wyznaczony treścią analiz i refleksji w niej zawartych oraz troską wskazania ogólnoludzkiej postawy, będącej moralnym zobowiązaniem każdego człowieka” (s. 8). Ta fundamentalnie zakreślona problematyka, a w pewnym sensie i jej założenia metodologiczne zostały w prezentowanym studium zrealizowane w interesujący sposób, zwłaszcza w płaszczyźnie teoretycznej.

Prezentowana praca jest w miarę komplementarnym spojrzeniem na szeroko pojętą problematykę życia, upatrując w nim specyficzną wartość, która nie ma tylko konotacji religijnych, ale ściśle antropologiczne. Wokół problematyki życia staje jednocześnie wiele innych szczegółowych kwestii, które mają do niego bezpośrednie czy choćby pośrednie odniesie. Taka kompleksowość pozwala jednak w praktyce na jeszcze bardziej odpowiedzialne widzenie prezentowanej problematyki, która jednak jest tak dynamiczna, iż ostatecznie pozostanie na zawsze twórczą, mimo pewnych antropologicznych założeń.

Szkoda, że nie zamieszczono w końcu publikacji choćby schematycznego i wybiórczego zestawienia podstawowych publikacji przywoływanych w przypisach. Zabieg taki daje pewne wstępne informacje, które pozwalają na określoną opcję czytania prezentowanej pracy. Przywoływane pozycje bibliograficzne wskazują na najbardziej ogólne założenia całości studium.

Dobrze, że wskazano, iż „treść tej książki stanowią propozycje przyjrzenia się życiu, aby stać się jeszcze bardziej za nie odpowiedzialnym. Wnikliwe bowiem przyglądanie się, czynione w pogłębionym merytorycznie i poszerzonym perspektywicznie wymiarze pomaga dostrzegać to, co niewidzialne, a nawet samego Boga” (s. 8). Drogi takie są szczególnie interesujące dla współczesnego odbiorcy.

W przypisach znalazło się sporo niekonsekwencji i braków. Wskazują one, iż zabrakło ujednoczenia przypisów w ramach całej książki. Chodzi tutaj m.in. o skróty czy opisy bibliograficzne. Utrudnia to czasem bardziej systematyczne odwoływanie się do przytaczanej bibliografii.

Całość prezentowanej książki zawiera niektóre teksty już wcześniej publikowane, co wskazuje sam autor: „Jej treści były już wcześniej publikowane w różnych artykułach, rozproszonych po wielu pracach zbiorowych, periodykach i czasopismach. Uznałem za stosowne zebrać je wokół jednego przewodniego hasła, jakim jest ludzkie życie i wydać pod wspólnym tytułem” (s. 252). Zostały one niejednokrotnie przepracowane i zmodyfikowane co nadaje studium pewną zorganizowaną całość. Szkoda, że jasno nie wskazano tego faktu. Wydaje się jednak, że całość

publikacji tworzy dość zwarte opracowanie i jest interesującym podjęciem ważnych tematów badawczych. Co więcej proponowana tematyka jest dość zwarta i dobrze odpowiada zakresowi treściowemu dość dobrze wskazanemu w tytule książki.

Podjęta, zgodnie ze sformułowaniem tytułu, problematyka życia wybrzmiewa w studium ks. prof. Józefa Zabielskiego w sposób niezwykle dynamiczny i zarazem twórczy. Taka postawa naukowo-badawcza jest jak się wydaje w znacznym stopniu konsekwencją pełnej i obiektywnej otwartości na tę problematykę. Taka postawa zwłaszcza metodologiczna, daleka od założeń ideologicznych pozwala białostockiemu badaczowi ze znaczną swobodą oraz bez skrupowania podejść w sposób w miarę integralny do zaprezentowania problematyki życia. Dlatego zapewne autor nie ma kompleksów wobec odpowiedzialnego pochylenia się także nad trudnymi problemami, które przecież wpisane są niejednokrotnie bardzo osobowo w trudną prawdę życia konkretnego człowieka.

Dobrze, że autor rozeznaje prawdę życia ludzkiego w szerokim kontekście, a nie postrzega jej tylko w sposób hermetyczny i niekiedy do pewnego stopnia abstrakcyjny. Życie postrzegane jest w sensie bardzo personalistycznym i indywidualnym, co jednocześnie nie pomniejsza jego wymiaru społecznego, a nawet komunijnego. Zatem dobrze, że ks. J. Zabielski wskazał na „środowisko” ludzkiego życia, choć może w tym względzie nie dotknął go w sposób w pełni kompleksowy i zwarty. Niemniej dotknięcie kwestii małżeństwa i rodziny jest tutaj wskazaniem na podstawowe i szczególnie oraz jednocześnie twórczo wyjątkowo ważne faktory.

Dobrze się stało, że tak twórcze i komunikatywne opracowanie jest szeroko dostępne w postaci monografii, która ukazała się drukiem. Można przypuszczać, że podjęta tematyka jest wyjątkowo atrakcyjna i stąd zapewne spotka się z szerokim zainteresowaniem licznych rzesz czytelniczych. Ważnym jednak jest wskazanie na kompleksowość tej problematyki, a także takie jej podjęcie. Wydaje się zresztą, iż chcąc w miarę obiektywnie spojrzeć na życie nie można pod żadnym pozorem poddać się jakimkolwiek ograniczeniom czy uprzedzającym przesłankom.

Warto jeszcze przytoczyć wymowne słowa z zakończenia: „Umiłowanie życia, troska o człowieka, o wartość i godność jego istnienia, była motywem moich przemyśleń i refleksji podczas pisania tej książki. [...] Żywię nadzieję, że treści zawarte w niniejszej książce może zainteresują kogoś i posłużą do refleksji nad życiem, oraz tresce o jego wartość” (s. 252).

Książka białostockiego profesora pochyla się zatem nad życiem, a w więc szczególnie ważnym zagadnieniem egzystencjalnym każdej

osoby ludzkiej. Oczywiście, można wobec niej przechodzić obojętnie. Ale jednocześnie pojawi się pytanie wobec siebie samego, pytanie wobec własnej tożsamości bytowej oraz moralnej. Przecież człowiek jest godny pytać się o siebie samego. Wskazana w tytule książki odpowiedzialność za życie ma odniesienie indywidualne i społeczne. Może prezentowane studium pomoże w twórczym rozeznaniu tej odpowiedzialności.

Bp Andrzej F. Dziuba

Centro Studi Sanguis Christi. Dizionario Teologico sul Sangue di Cristo, a cura di Tullio Veglianti, Libreria Editrice Vaticana 2007, ss. XIX + 1585.

Teologia stanowi dziedzinę nauki, która jest jednym z podstawowych znaków tożsamości chrześcijaństwa. To pytanie o naukę o Bogu, ale inspirowaną oraz sięgającą do osobowej wiary. Oczywiście i w innych religiach są znamiona tej rzeczywistości badawczej. W innej sferze to także znak tożsamości wspólnoty Kościoła, a więc Nowego Ludu Nowego Przymierza. W swej dynamice jest ona ciągle w drodze, choć zawsze ma swe niepowtarzalne źródło w Bożym Objawieniu. Z niego czerpie swoją moc. Owa dynamika sprawia, iż jest ona otwarta na nowości jawiących się zagadnień oraz pogłębianie już badanych.

Jednym z problemów badawczych chrześcijaństwa jest z pewnością teologiczne spojrzenie na Krew Chrystusa, a więc ów znak zbawczy obok Ciała Chrystusa. To także ważny element życia wiary i pobożności oraz chrześcijańskiego świadectwa bowiem jest to sięganie do zbawczego dzieła Jezusa Chrystusa spełnionego na krzyżu. Wydaje się to zagadnienie dość szczegółowe, ale z innej strony interesujące i mające swe miejsce w całości refleksji teologicznej.

„Centro Studi Sanguis Christi” prowadzone w Rzymie przez Zgromadzenie Misjonarzy Krwi Chrystusa opublikowało interesujące Leksykon pod redakcją Tullio Veglianti. Jest to pierwsza tak obszerna praca tego typu w świecie. Sama wspólnota Misjonarzy została założona we Włoszech przez św. Kaspra Del Bufalo, wielkiego apostoła duchowości Krwi Chrystusa.

Całość dzieła otwiera prezentacja (s. V–VI), a z kolei podano redaktora i wykaz współpracowników (s. VII–XI) oraz wykaz skrótów (s. XII–XIV).